

Söndürülmüş çiraqlar yenidən yandırılacaq

Oktabrın 14-də Cəfər Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrının 143-cü mövsümünün açılışında görkəmli şair-dramaturq Hidayətın "İrəvanda yanan çiraq" birhissəli mistik tarixi dramı tamaşaçılara təqdim edilib.

Açılışda İrəvan teatrının direktoru İftixar Piriyev sənət məbədinin tarixi haqqında məlumat verib, yaradıcı heyətin arzularını tamaşaçılara çatdırıb.

Sonra bildirib ki, fransız səyyahı Jan Şardenin gündəlik dəftərinə əsasən İrəvan xanlığında gördüyü tamaşanı Qərbin operasına bənzətməsi məhz İrəvan teatrının tarixinin, hətta opera tariximizin 1673-cü illərə təsadüf etdiyini ifadə edir. Lakin İrəvan Teatrı 1882-ci ildə Qərbi Azərbaycanın İrəvan şəhərində yaranıb, fəaliyyətini orada aparıb və həmişə Qafqazda nümunəvi teatr olaraq səhnə əsərləri ilə bütün regionu öz əhatəsinə alıb.

Teatr 1967-ci ildə azərbaycanlı ziyalılar və dövlət xadimlərinin əməyi ilə özünün yenidən bərpasına nail olub. 1968-ci ildə isə teatra görkəmli şair, dramaturq Hidayət Orucov rəhbər təyin olunub. Onun rəhbərlik etdiyi 16 il İrəvan teatrının intibah dövrü hesab olunur. Həmçinin teatrın 24 illik bir dövrü - deportasiya həyatı dövründə baş verən tarixi hadisələri əhatə edən, qədim zamandan son tamaşasına qədər onun salnaməsi kitab halında ərsəyə gətirilib.

Tamaşada Qərbi azərbaycanlıların tarixi məskəni olan qədim yurd yerimiz, Ermənistan adlandırılan dövlətin ərazisində daim

milli mübarizə mücadiləsi aparmaq məcburiyyətində qalmış soydaşlarımızın tutduqları prinsipial mövqe əks olunur. Səhnə əsəri azərbaycanlıların Ermənistandan deportasiyası, 20 Yanvar, Xocalı soyqırımını xatırlatmaqla baş verən bu müsibətləri bugünkü nəsillərə çatdırmağa, unutqan olmamağa çağırışla başlanır.

Səfəvi hökmdarı Şah İsmayıl Xətəinin Rəvanqulu xanı İrəvan qalasının hakimi təyin edərkən, ona başışladığı çirağın əbədi işığa çevrilməsi ilə bağlı əmanət sözləri yazıçı Sultan Oğuzun xəyalında canlanır. Birlik-bütövlük rəmzi olan İrəvanda yandırılmış çirağı sönməyə qoymur. Səhnə əsəri milli-strateji düşüncəmizi, İrəvan həqiqətləri uğrunda, vətən sevgisi yolunda apardığımız mübarizələrin əzmini, əzəli torpaqlarımıza - Qərbi Azərbaycana qayıdış konsepsiyasının məqsədini tamaşaçıya çatdırır.

Modern üslubda, musiqi, hərəkət və rəqs üzərində qurulan tamaşanın quruluşçu rejissoru Gümrah Ömər, rejissor assistenti İmaməli İmaməliyev, musiqi tərtibatçısı Çingiz Xəlilovdur. Rollarda aktyorlar Natiq Həziyev (Sultan Oğuz), Zəki Fətəliyev (Şah İsmayıl Xətai), Müdvər Nemətova (Firəngiz), Əmrulla Nurullayev (Hayqaz; Himayədar) Niyaməddin Səfərəliyev (Usub kişi), Elnarə Heydərova (Qərinə), Samir Əliyev (Emil), Naibə Nemətova (Nairə), Günəy Əliyeva (Süsən), Xədicə Məmmədova (Səltənət), Pərvin Dadaşova (I qara üzülü), Sevinc Bəxtiyar (II qara üzülü), Rövşən Cəfərov (Suren), Ramil Məmmədov (Aşot) çıxış edirlər.

Əsərdə Ermənistan Yazıçılar İttifaqının üzvü Sultan Oğuzun "İrəvanda yanan çiraq" romanı SSRİ dövlət mükafatına təqdim edilir. Erməni bicliyi ilə onlar Sultan Oğuzu hay əsilli kimi təqdim edir, onun bu mükafatı almasının böyük və türklərsiz Ermənistan ideyasına təkən verəcəyini düşünürlər. Sultan Oğuz isə bu mükafata qarşı çıxır, ondan imtina edir.

Tamaşa boyu Şah İsmayılın ruhu səhnədə canlanır, İrəvanda yanan çirağa sahib çıxmağa, mübarizə aparmağa, fitnəkar ermənilərə qarşı ayıqsayıq olmağa çağırır, onların türkləri dost, qonşu kimi görmədiyini xatırladır. Türk çirağı qeyrət çirağı kimi təsvir olunur.

Əsərdə "ən çox oğurluq edən türklərdir" ifadəsi ermənilərin öz xislətlərini ört-basdır etməyə çalışdığını göstərir. Onların Azərbaycanın milli adət-ənənələrini özününküleşdirməsi erməni obrazın dilindən verilir.

Tamaşada Azərbaycan qadınının ismət, namusu ilə erməni qadınlarının fitnəkarlığı təzad vardır.

Sonda Şah İsmayıl Xətai əlində yanan çiraqla səhnəyə gəlir, əlləri çiraqlı insanlar onun ətrafında birləşib İrəvanda yandırılmış çirağı sönməyə qoymurlar.

Arzu BAXŞIYEVA,
"Respublika".